

УДК 330; 330.342

**SOCIAL SECURITY ASSESSMENT INDICATORS
ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ****Hnydiuk I.V. / Гнидюк І.В.***Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor / к.е.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-6724-7740

Romanovska Yu.A. / Романовська Ю.А.*Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor / к.е.н., доц.*

ORCID: 0000-0002-1099-0787

*Vinnitsia Institute of Trade and Economics State University of Trade and Economics,**Vinnitsia, Soborna St, 87, 21050**Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Вінниця, Соборна, 87, 21050*

Анотація. В роботі розглядається сучасні підходи до оцінювання соціальної безпеки. Наведено, що основним джерелом для формування показникової бази аналізу безпеки є інформація Державної служби статистики України. В матеріалах роботи підкреслено, що сучасні фахівці при аналізі економічних показників соціальної безпеки використовують в значній мірі агреговані показники. Запропоновано формувати показники оцінювання соціальної безпеки за допомогою таких елементів, як: соціальна безпека держави, соціальна безпека регіону, соціальна безпека міста, соціальна безпека суб'єкта господарювання та соціальна безпека індивіда.

Ключові слова: соціальна безпека, оцінка, аналіз, показники, методи, держава, регіон, міст, суб'єкт господарювання.

Вступ.

У сучасних умовах соціальна безпека як складова соціально-економічного розвитку потребує діагностики та оцінювання. Для економічного аналізу соціальної безпеки необхідна відповідна методологічна база. Економічні показники для оцінювання безпеки постійно досліджуються та обґрунтовуються, що свідчить про розвиток методів оцінювання.

Основний текст.

Проблематика оцінювання соціальної безпеки цікавить фахівців з моменту обґрунтування категорії та визначення класифікації безпеки. Підходи до оцінювання соціальної безпеки під різними кутами розглянуто у працях таких науковців, як Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелова, Л. Ковальської, Л. Савоша, Н. Ставничої та інших. Проте, обґрунтовані у наукових працях визначення не вичерпують усю множину наявної проблематики та обумовили мету дослідження.

Сучасні фахівці здійснюють оцінювання соціальної безпеки України шляхом аналізу певної системи індикаторів, що характеризують рівень життя громадян країни, а саме середньомісячна номінальна заробітна плата; чисельність економічно активного населення; чисельність безробітного населення; відносна бідність; рівень безробіття та інші подібні індикатори. Такий підхід дозволяє проаналізувати рівень забезпечення соціальних умов та благ в суспільстві.

Досить цікавим є аналіз методів оцінювання соціальної безпеки, що дає можливість визначити їх повноту, умови ефективного використання та

подальшого вдосконалення. Узагальнені методи розрахунків, які використовуються для оцінювання соціальної безпеки держави представлені в дослідженнях Станичої Н.І. (табл. 1) [1, с. 34].

Таблиця 1 – Класифікація методів розрахунків показників соціальної безпеки

Прийом, дія	Методи розрахунків	
	Кількісний	Якісний
Визначення джерела інформації	за статистичними даними, об'єктивністю, достовірністю, доступністю	за аналітичними висновками, за авторитетністю джерела інформації, за ступенем науковості
Принципи визначення показників	екстраполятивний, інтерполятивний	експертнооціночний евристичний
Спосіб розрахунків показників	дослідностатистичний, нормативний	дослідноаналітичний, факторний
Варіантність розрахунків	одноваріантний, багатоваріантний, математично-оптимізований	одноваріантний, багато варіантний, експертно-оптимізований
Спосіб виконання розрахунків	ручний, механізований, автоматизований	ручний, комп'ютеризований;
Градація показників в залежності від її стану	норма, виклик, загроза	
Кінцева форма надання зведених показників	табличний, графічний, логікоструктурований	

Джерело: [1, с. 32-35]

Основним джерелом інформації, необхідної для оцінки соціального забезпечення, є інформація Державної служби статистики України, яка розміщена на офіційних сайтах міністерств і відомств. Такі інформаційні дані характеризуються доступністю та достовірністю [2, с. 123].

Непростим завданням є реалізація принципу відбору та систематизації показників, які становлять загрозу. Вибір економічних показників має базуватися на достовірних даних, що дає можливість формалізувати явище. Економічні показники є невід'ємною частиною критеріїв оцінки динаміки та валідності дослідження. Загальні вимоги щодо значення та обґрунтованості показників можна сформулювати як:

- відображення основних закономірностей проявів соціальної безпеки або соціального ризику;
- встановлення прямих та непрямих зв'язків між усіма елементами досліджуваної системи;
- наявність єдності якісних та кількісних показників.

Незважаючи на глибинні дослідження соціально-економічної безпеки в умовах посилення соціального розшарування суспільства України доцільним є реалізація оцінювання соціальної безпеки на декількох рівнях. Здійснення даної

оцінки дозволить окреслити напрями стратегічних пріоритетів для кожного рівня формування соціальної безпеки як компоненти розвитку України.

Так, пропонуємо формувати показники оцінювання соціальної безпеки за допомогою таких елементів, як: соціальна безпека держави, соціальна безпека регіону, соціальна безпека міста, соціальна безпека суб'єкта господарювання та соціальна безпека індивіда.

Сучасні фахівці при аналізі економічних показників соціальної безпеки використовують в значній мірі агреговані показники. Автори віддають перевагу власному набору компонентів, що формують систему оцінювання безпеки відповідного рівня.

Станича Н.І. [1, с. 67] пропонує вимірювати соціальну безпеку держави ($I_{сб}$) на основі побудови інтегрального показника, у який закладаємо чотири складові (індекси): безпеку життя (I_1), економічну захищеність (I_2), забезпеченість охороною здоров'я (I_3) та забезпеченість освітою (I_4) (рис. 1).

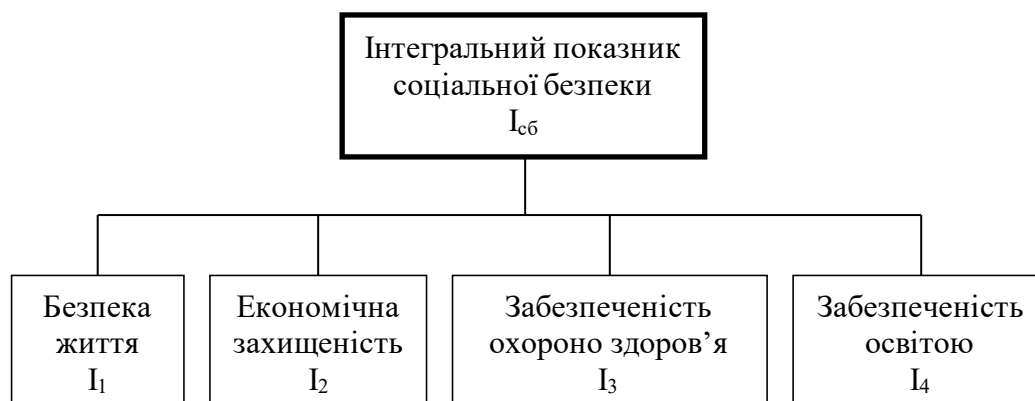

Рисунок 1 – Складові, які формуватимуть інтегральний показник соціальної безпеки держави

Джерело: [1, с. 50-72]

Найрозповсюдженішим в оцінюванні соціально-економічної безпеки регіону є функціональний (або комплексний) підхід, що зумовлено комплексним характером оцінюваного явища, завдяки чому виникає необхідність його декомпозиції на простіші складові. Оцінювання соціально-економічної безпеки регіону за функціональним підходом полягає у знаходженні її часткових (проміжних) оцінок за кожною складовою з наступною їхньою інтеграцією [3, с. 150].

З урахуванням досліджень науковців інструментарій оцінювання соціальної безпеки регіону виглядає як система, що інтегрує комплекс показників, а саме: індикатори демографії, працевлаштованості населення, добробуту й соціальної захищеності громадян, медичного обслуговування, освіти, культурного розвитку тощо.

Соціальна безпека міста формується в процесі сполуки економічних і соціальних утворень та забезпечує дотримання конституційних гарантій і зобов'язань держави щодо якості проживання населення в певному місті в умовах фінансової децентралізації територіальних громад. Основу оцінки соціально-економічної безпеки міста незалежно від інструментарію і форми

поєднання методів, прийомів, алгоритмів і процедур оцінки (методика, модель) складають первинні показники [4, с. 171].

Підґрунтям оцінювання соціальної безпеки міста є дослідження показників, що формують результати тих процесів, що відбувалися в певній урбогеосистемі, суттєво вплинули на соціально-економічну безпеку міста і відповідно позначилися на її оцінках. Вибір показників як первинних в складі оцінки безпеки міста повинен бути обґрунтованим. Якісний вибір первинних показників для оцінювання соціальної безпеки міста дозволить отримати достовірні результати оцінки та уникнути ототожнення з показниками оцінювання регіону.

В умовах розвитку суб'єктів господарювання, стан їхньої соціальної безпеки можна розглядати через умови ведення бізнесу, соціальний захист працівників, що в цілому характеризує особливості соціальної безпеки суб'єкта господарювання [5]. Оцінювання соціальної безпеки суб'єкта господарювання ґрунтується на дослідженні показників соціальної справедливості – рівень винагорода за гідну працю, право на безпеку та гігієну праці, забезпечення охорони здоров'я на робочому місці, допомога в разі захворювання тощо. При визначенні показників оцінювання соціальної безпеки суб'єкта господарювання доцільно акцентувати увагу саме на індикаторах соціальних витрат та напрямках їх розподілу.

Соціальну безпеку будь якого громадянина можна оцінити показниками, фокус яких спрямований на дослідження стану захищеності життєво важливих соціальних інтересів людини, а саме забезпечення громадянських прав, вільний та всеохоплюючий розвиток особистості та формування в суспільстві соціальної злагоди.

Так, формування системи оцінювання соціальної безпеки сприяє підтримці соціально-економічного становища держави та слугує підґрунтям для розвитку особистості, суспільства і держави, регіонів та міст. Також на сучасному етапі дослідження показників оцінювання соціальної безпеки необхідно враховувати вплив війни в державі. Таким чином, соціальна криза спричинена російською агресією значно вплине на формування оціночної бази показників.

Висновки.

Серед наявних сьогодні в наукових джерелах методів, що оцінюють соціально-економічну (та соціальну) безпеку, є серйозною вадою не сформована чітко загальна методологія оцінки, що змушує говорити про необхідність подальших досліджень. Формування набору показників оцінки соціальної безпеки вимагає наявності певних правил, які враховують процедури, послідовності та алгоритми. Не можна недооцінювати вплив соціальної безпеки на розвиток суспільних процесів, тому необхідно формувати узагальнену базу для оцінювання соціальної безпеки на всіх відповідних рівнях.

Література:

1. Ставнича Н.І. Соціальна безпека України в контексті забезпечення сталого розвитку. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. Івано-Франківськ, 2021. URL:

https://old.nung.edu.ua/files/attachments/dysertaciya_stavnycha.pdf (дата звернення 03.05.2022)

2. Борейко Н.М., Параниця С.П. Соціальна безпека як потенціал розвитку регіону України. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 123–126. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.123

3. Козаченко Г.В., Буколова В.В. Аналіз підходів до оцінювання соціально-економічної безпеки регіону. *Проблеми економіки*. № 1 (35). 2018. С. 150-157

4. Романовська Ю.А. Місто як об'єкт соціально-економічної безпеки. *Проблеми економіки*. № 3 (41). 2019. С. 171-177. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-171-177>.

5. Білоус І.І. Поняття соціальної безпеки та її роль в системі національної безпеки держави. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/43.pdf (дата звернення 07.05.2022) DOI: 10.32702/2307-2105-2019.3.41

References.

1. Stavnychia N.I. (2021) Sotsialna bezpeka Ukrayini v konteksti zabezpechennya stalogo rozvitku [Social security of Ukraine in the context of sustainable development]. Ivano-Frankivskiy natsionalniy tehnicniy universitet nafti i gazu. Ivano-Frankivsk. URL: https://old.nung.edu.ua/files/attachments/dysertaciya_stavnycha.pdf (data zvernennya 03.05.2022)

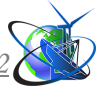
2. Boreyko N.M., Paranytsya S.P. (2020). Sotsialna bezpeka yak potentsial rozvitku regionu Ukrayini [Social security as a potential for development of the region of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*. № 5. P. 123–126. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.123

3. Kozachenko G. V., Bukolova V.V. (2018). Analiz pidhodiv do otsinyuvannya sotsialno-ekonomichnoyi bezpeki regionu [Analysis of approaches to assessing the socio-economic security of the region]. *Problemi ekonomiki*. № 1 (35). P. 150-157

4. Romanovska Yu.A. (2019). Misto yak ob'ekt sotsialno-ekonomichnoyi bezpeki [The city as an object of socio-economic security]. *Problemi ekonomiki*. № 3 (41). P. 171-177. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-3-171-177>.

5. Bilous I.I. (2019). Ponyattya sotsialnoyi bezpeki ta yiyi rol v sistemi natsionalnoyi bezpeki derzhavi [The concept of social security and its role in the national security system of the state]. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/43.pdf (data zvernennya 07.05.2022) DOI: 10.32702/2307-2105-2019.3.41

Abstract. *In modern conditions, social security as a component of socio-economic development needs to be diagnosed and evaluated. The main source of information needed to assess social security is the information of the State Statistics Service of Ukraine, which is posted on the official websites of ministries and agencies. We propose to form indicators of social security assessment with the help of such elements as: social security of the state, social security of the region, social security of the city, social security of the business entity and social security of the individual. Modern experts in the analysis of economic indicators of social security use largely aggregate indicators. The authors prefer their own set of components that form the security assessment system of the appropriate level. Stanichia NI proposes to measure the social security of the state on the basis of the construction of an integrated indicator, which includes four components (indices): security of life, economic security, health care and education. The most common in assessing the socio-economic security of the region is a functional (or integrated) approach. The basis for assessing the socio-economic security of the city, regardless of the tools and forms of combination of methods, techniques, algorithms and assessment procedures (methodology, model) are the primary indicators. The assessment of the social security of the business entity is based on the studied indicators of social justice. Among the methods available today in scientific sources that assess socio-economic (and social) security, a serious flaw is the lack of a clearly defined general*

methodology of assessment, which suggests that further research is needed. The formation of a set of indicators for assessing social security requires certain rules that take into account procedures, sequences and algorithms.

Key words: *social security, assessment, analysis, indicators, methods, state, region, city, business entity.*

Стаття відправлена: 10.05.2022 р.
© Гнидюк І.В., Романовська Ю.А.